B. A.
Barna
=guff.
1836

Nýtilegt

Barna = gull

edur

Stöfunar= og Lestrar=qver

handa

Börnum,

samantekid af

Bjarna Arngrímssyni,

fyrrum Sóknarpresti til Mela og Leirár
í Borgarfjardar Sýslu.

Ydkanir næra únga en glédja gamla.

Selst óinnbundid á Prentpappír 16 ß. reidu Silfurs.

Videyar Klaustri, 1836.

Prentad á Forlag Sekret. O. M. Stephensens,
af Bókþryckjara Helga Helgasyni.

Fracturu Stafrof.

A a B b C c D d

E e F f G g H h

I i j K k L l M m

N n O o P p Q q

R r S ſ s T t U u

V v W w X x Y y

Z z Þ þ Æ æ Ø ø

Gothiskt Stafrof.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff
Gg Hh Iij Kk Ll
Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Sſs Tt Uu Vv
Ww Xx Yy Zz Th
Ää Öö.

LATINSKT STAFROF.

Aa Bb Cc Dd Ee
Ff Gg Hh Ii Jj Kk
Ll Mm Nn Oo Pp
Qq Rr Sſs Tt Uu
Vv Ww Xx Yy Zz
Th Ææ œ Öö.

1. Vetrar Vika.

Børn! takid eptir: í dag er Føstudagur fyrstur í Vetri; nú ega byrja yckar Lærdóms-ydkanir; rídur því á, þid képpist vid. Er hér sitt Qverid handa hverju yckar, í Vetrar-gjøf; heitir þad **Barna-gull**, lítid á! þid þeckud þó í vor alla bókstafina á Spjáldinu yckar. Hingad egum vid ad vera komin á Fimtudags-qvøldid, er kémur; skodid! — ecki er viku-verkid stórt! — einúngis Stafrofid, 4 stafir á dag. Vid skulum þá byrja! en med því bænar-ávarpi fyrst: **Gud géfi mér lyst til gott ad læra!** nú þá!

a	b	c	d	e	f	g	h
—	Bje	Sje	Dje	—	Eff	Gje	Há
i	j	k	l	m	n	o	p
—	Jod	Ká	Ell	Emm	Enn	—	Pje
q	r	ſ s	t	u	v	x	
Kú	Err	Ess	Tje	—	Vaff	Eks	

ÿ z þ æ ø.
— Seta Porn — —

Merk: Þegar Barnid hefir lært ad þeckja bókstafina vel áfram, skyldi Kénnarinn láta þad ítreka þá apturábak, upp og nidur, svo þad þecki, en ecki læri þá.

2. Vetrar Vika.

Sæmilega fór, Børn gód! vikuna sem leid: mikid sigursæll er gódur vilji. Þessa er yckur einúngis ætlad, ad gløggva yckur betur á Støfunum, og læra ad þeckja þeirra ýmislegu Adgreiníngar, gyldi og úttal. Takid nú ofur vel eptir og setjid allt á yckur. Gud géfi mér lyst til gott ad læra.

Líkir ad løgun:

l i j f ſ n u y m r x k t
c e a æ o ø q g d v b
h p þ z s ß ß st si.

Einfaldir Hljód- eda Raddar-stafir:

a e i o u y.

Tvøfaldir Hljód-stafir:

á é í ó ú (w) ý æ
(aj ej ey) ø (au øj)

Merk: Ad einfoldum hljódstofum er qvedid lint, til dæmis: af, er, inn, op, und, yrst; ad tvøfoldum hardt til d,: ár, é stendur aldrei i upphafi ords, en á ad lesast sem je, t. d,: mjer (mér), þér (þjer), ís, ós, úr, (úrverk), ýr (bogi) æst, ønd (aund).

Samhljódendur eru þessir 20:

b c d f g h j k l m n p
q r s t v x z þ.

Tvøfaldir Samhljódendur:

x (ks) z (ds, ts, st, og gyldir ætíd 2 bókstafi).
Varastafir: b f m p v.
Túngustafir: d l n t þ.
Gómstafir: g k q h j.
Tannstafir: c r s z x.

Merk: Samhljóds-stafir verda ecki nefndir, þvi sídur þeir myndi nockurt ord útaf fyrir sig, nema hljódstafur hjálpi þeim; t. d.: b verdur ecki nefnt, nema j og e fylgi med; h og j eru ad álita sem hjálparstafir i voru máli.

3. Vetrar Vika.

Fyrst þid képptust svo vel vid vikuna sem leid, er ockur þessa ætlad, til skémtunar í stadinn, ad skoda hvørnig stafirnir líta út, þegar þeir hafa meira vid; gjørid ecki nema lítid á, hvar þeir standa fyrir ofan þá brædur sína óbreyttu stafina. Svona breyttir taka þeir upphaf á klausum og merkisordum. Gjørum ockur þá fyrst sem best kunnuga; svo koma einføldustu Adqvædin med Vara og Túngu = støfum — gaman verdur þad! — Gud gési mér lyst til gott ad læra!

A B C D E F G H I K
a b c d e f g h i j k
L M N O P Q R S T U
l m n o p q r ſ s t u
V W X Y Z Þ Æ Ø.
v w x y z þ æ ø.

Merk: W eda w (tvøfaldt vaff) er þýdskur bókstafur, sem ecki á heima i íslendsku máli.

Med Varastøfum.

A ab abb, eb ebb, ib ibb, ob ub.
af aff, ef eff, if iff, of uf.

am amm, em emm, im imm,
om, umm.
ap app, ep epp, ip ipp, op up.

Med Túngustøfum.

A ad add, ed edd, id idd, od, ud.
at att, et ett, it itt, ot, ut.
al all, el ell, il ill, ol, ul.
an ann, en enn, in inn, on, un.

4. Vetrar Vika.

Skodid nú, Børn gód! hvørsu ágætur hlutur þad er, ad vera ydinn og stundull vid verk sitt; þid hafid nú afloki því á 3 vikum, sem margir jafnaldrar yckar eru ad sagla og stagla vid í 2 eda 3 vetur, af því þá vantar lyst og alúd til ad læra. Vid skulum nú halda áfram med hægustu Góms- og Tann-stafa adqvædin þessa viku. Þá til verka! Gud gefi mér lyst til gott ad læra!

Med Góm- og Tann-støfum.

A ag agg, eg egg, ig igg, og, ug.

ak akk, ek ekk, ik ikk, ok, uk.
ar arr, er err, ir irr, or, ur.
as ass, es ess, is iss, os us.
ax ex ix ox ux.

Blandadir Hljód = og Samhljóds=stafir.

A ad ád, al ál, ar ár, at át.
E ed ef eg ek el em en er et ey.
I id il íl is ís.
O ód of óf ok ók ól op óp ós óx.
U úd úf úr út.
Y ýd ýf ýr ýt.
Æ æd æf æg æl æp ær æs æt.
Ø ød øl ør øs.

Merk: Þar sem tvø ord eins støfud koma fyrir, verdur Kénnarinn ad minna barnid á ad qveda hardt ad því seinna, vegna þess tvøfalda hljódstafs.

5. Vetrar Vika.

Merkilega leystud þid af hendi nærsta viku=verkid, já! strax í gjærmorgun var þad búid, svo þid áttud frí frá middegi, og máttud leika yckur

gódann tíma; ecki skal eg þó fyrir það herda um of ad yckur støfunina þessa viku; skodid viku-skamtinn! ecki er hann ýkja stór heldur í þetta sinn. Lystug þá! Gud géfi mér lyst til gott ad læra!

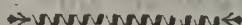
Eins Adqvædis Ord.

B ba bad bád hád lád nád tad tád.
be bed géd léd sed séd ted téd.
bi bid bíd lid líd nid níd ríd.
bo bod god gód mod mód vod.
bú búd húd lúd nýd rud súd.
bý býd hýd lýd sýd þýd.
D da draf haf háf kaf káf raf ráf.
de dref géf hef kéf nef ref sef.
di drif lif líf rif ríf þrif þríf.
do dof hof hóf lof rof vóf þóf.
dý dýf hrýf klýf rýf stýf.
dø døf høf køf løf tøf vøf.
F flag dag hag lag lág nag sag.
fe ferg berg dverg merg.
fo flog log lóg rog róg vog vóg.
fu flug fljúg bug bjúg dug drjúg
fý flýg gýg lýg sýg.

fæ fæg bæg hæg næg ſæg þæg.
fø fløg bøg høg løg møg røg.

Merk: Ofta ráð er: að Kénnarinn vildi jafnframt vekja Barninu eptirþánka, með því, að spyrja það um og útlista því orðanna þýðingu, hvaða hlutur egi það eða það nafn, sem fyrirkémur, hvert orðið sé Nefndar-, Afigkomulags- eða Tíðarorð, og svo framvegis. Til dæmis væri reynandi á þessum:

Heitt bað, leidt kað, djúpt vað.
Mjúkt beð, margt fjeð, mædt gjeð.

6. Vetrar Vika.

Nú verðum við, ofurvel að keppast við komandi viku, svo við gétum eins vel skilist við þenna vikufkamt, sem hina fyrri, þó hann sé lítið eitt drjúgari, enda eruð þið nú farin að æfast nockuð: komið til! við skulum reyna hvað við gétum! Guð géfi mér lyst til gott að læra!

Ga gack hakk lakk makk pakk.
ge geck feck bekk rekk seck þekk.
gi gikk bik hik lík rík vik vík.
Ha hal hál kal kál fal fál tal tál.

he hel fel gél jel mel mél sel.
hi hil bil fíl gil til vil þil.
ho hol hól bol ból kol kól möl.
hy hyl byl dyl kyl myl výl þyl.
hæ hæl bæl fæl mæl sæl tæl.
hø hjøl bøl føl møl søl tøl vøl.
K ka kal kall dal dall gal gall.
ke kél kéll fel féll géll hel hell.
ko koll holl hóll poll toll þoll.
ky kýll fyll gyll hyll mýll tyll.
kø køll bøll søll gøll høll vøll.
L la lamb dramb kamb ramb þamb
le lemb kémb remb þemb.
lø lømb vømb þømb.

Ljótt hakk, raudt lakk, leidt pakk.
Klæd bekk, fæd rekk, bæt sekk.
Svart bik, þurrt ryk, stutt vik.
Heitt kál, skír sál, hált tál.
Hátt kall, ramt gall, þúngt fall.
Hvítt lamb, fúlt dramb, hyrd kamb.
Lembd ær, kémbd mær, fremd nær.
Raudt gull, vømb full, þunnt full.

7. Vetrar Vika.

Ekki stód þad mjøg mikid fyrir, þó drjúgari væri Viku; ætlanin sídast. Svona er þad, allt vinnst med ydninni, og hún eykur alla ment: þid munud líka sanna þad þessa viku. Gud géfi mér lyst til gott ad læra!

M ma man mann rann van vann.
me men menn sen senn tenn.
mi mín minn fín finn sín sinn.
mo mor for gor hor vor þor.
mu mun munn kunn runn
þunn.
my myr dyr dýr kyr kýr lýr.
mæ mæn bæn hæn ræn væn.
mø møn grøn løn vøn þøn.

N na nap gap hrap krap lap tap.
ne neip geip keip kleip sveip.
no norp hopp sorp sopp þorp.
nu núp djúp drjúp hjúp krjúp.

R ra ras rás las lás mas más.
re rein bein hein mein tein.

R ri ris fis flís rís gris hrís vís.
ró rós dos dós fjós los ljós þjós.
rø raus daus fraus gaus haus.
S sa sat fat fát gat gát mat mát.
se seinn beinn hreinn steinn.
si sit bit bít krit krít lit lít.
so sod gnod hnod rod vód þjód.
su sull bull full fúll gull gull.
sý sýt být flýt hnýt lýt nýt þýt.
sø sølt følt gølt hølt rølt vølt.

Byrd mann, hyrd rann, fé vann.
Gyllt men, djúpt fen, stór ben.
Grunnt lón, megn són, hár tón.
Høst rás, trúr lás, ljótt más.
Hlýtt fat, vídt gat, et mat.
Sárt bit, þarft rit, gott vit.

8. Vetrar Vika.

Dável gékk med sídasta Viku=skamtinn, eins og eg gat til; ecki mun midur takast þessa vikuna.

Skritin ord og samstædur koma hér, fyrir; gaman! gaman! Gud géfi mér lyst til gott ad læra!

T ta taks baks dags fax lax sax.
te teigs beigs deigs feigs geigs.
to togs fox loks rocks socks vox.
tu tugs búks dugs flugs sugs.
tæ tæks hægs nægs sægs þægs.

V va vart dart hardt nart part.
ve vert berdt gerdt herdt stert.
vo vort gort kort port tort.
væ vært bært fært hært sært.
vø vørd børd hørd jørd mørd.

Þ þá gá gjá há hjá lá ljá sá sjá.
þé þént dent lént ment prent.
þi þinn finn hinn minn sinn vinn.
þó þró bjó fró hjó kló mjó sjó.
þu þurt burt furt jurt kurt surt.
þæ þægt bægt fægt hægt nægt.
þø þøgn gøgn løgn møgn søgn.

Lær hér, nýtt qver, gagn er.
Gott barn, trútt hjarn, hardt skarn.
Bjárt ljós, dymmt fjós, mjór ós.
Stutt ord, lángt bord, grœn stord.
Hrein hønd, breid bønd, heit lønd.
Hrátt egg, grátt skégg, smátt hregg.
Jarpt fax, stór lax, beitt sax.
Vœnn fár, nýr-lár, gult hár.
Svørt lús, grá mús, lágt hús.
Feitt kjöt, slétt flot, nett føt.
Vott hey, frid mey, kold ey.

9. Vetrar Vika.

Svo kappfull vórud þid aflidna viku, Børn gód! ad skyldt væri ad lofa yckur til kirkjunnar á Hátídinni, þid skúlud líka fá þad; ef vedrid leyfir og þid képpist vel vid þángad til; vel er til vinnandi. Bíd! hér kémur skrítin Barna-saga. Gud géfi mér lyst til gott ad læra!

Páll og Jón.

Þar var eitt barn, sem hét Páll, hann fékk skyr og mjólk út í ask sinn; þar sat nú Páll

med ask sinn á knjám sér, og féllst vel á; tók hann því til máls og spyr: hvar fæst mjólk og skyr frá? — Jón. Þess er rétt spurt, barn mitt! spyr að eins, svo fær þú greind með tíð. Kom með mér, þá skalt þú fá að sjá, hvar menn fá sér mjólk frá. Nú fór Jón og Páll með út í fjós, þar var margt nýtt að sjá; eitt var kýr, sem stóð sér á bás, hún var, rauð að lit, stór og hyrnd — Jón. Lít nú á, Páll minn! þar sjer þú þann grip, sem mjólk fæst af. Um leið rak kýr sú upp gaul, bø, bø, bø. — Jón. Þú ber þá kénnsl á mig! satt er það! fór hann þá og tók hey = visk úr meis, er þar stóð skammt frá, í mod = bás, og bauð kú; hún greip strax við og át hvert og eitt strá hreint upp í mold. — Jón. Gjæt nú að, Páll minn! í þeim skinn = svepp, sem þú þar sjer, er ný mjólk geymd; þar fæst hún úr. Jón lét Pál sinn sjá til; greip þétt um skinn = svepp þann, og strax flaut þar mjólk fram — Pál rak nú í stans, eins og von var. Í bás skammt eitt þar frá, leit Páll kálf og spyr: hvað sje eg hér nýtt? — Jón. Það er úngt barn, sem mín kýr á; tók Jón þá kálf sinn og lét Pál sjá, hve glaðt hann saug sér mjólk úr svepp þeim, sem fyrr var frá sagt. — Páll. Oh!

oh! slíkt hef eg ei fyrr sjed. Jón. Satt og rétt! svo kyss mig þá, fyrst þú fékkst svo margt nýtt ad sjá, sem nú hef eg sýnt þér.

10. Vetrar Vika.

Svo fór, sem mig vardi, gaman þókti ykkur ad Mjólkur-söguni hans Páls litla, enda gékk ykkur nú vonum framar, svo ecki bar mikid á; þó Hátídin kippti nockud úr fyrir ockur — þá er líka ad búast vid Nýárs-deginum þessa viku — þenkid til þess og látid sjá þid keppist nú vid! kémur ein Frásagan enn! Gud géfi mér lyst til gott ad læra.

Ulfur og Lamb.

Frá því er sagt um Ulf, bit-varg þann, ad hann kom eitt sinn ad læk, og drack þar af. Nú kom og Lamb, þad var mjøg svo þyrst, vék sér því skamt eitt á bug og drack med. Strax, sem hitt fól vard þess var, og sjer Lamb skammt frá sér, gékk hann til þess med grimd og tók til máls: Nú sje eg hvad er, og hví þad var grugg eitt, sem eg drack; þad er þín skuld, þitt verk er þad, af hreck

gjört af þér, en mér til meins. — Af mér? nei, lángt frá! gaf Lamb til svars; það hef eg ei né fæ gjört; eg, sem fjær stend, og ei svo hátt við straum, sem þú. — Fjas og mas, varð nú greinds Ulfs svar; þó satt það sé og þú sért sîkn, samt er sú kind, sú ær sok þess, sem gaf þér líf og bar þig í heim vorn. Eg krefst þíns lífs í hefnd þess brots. Um vægð bað Lamb og rétt, en öll bæn var spillt; rétt var ei að fá. Ulfs tönn tók svar; eitt vein að eins, og strax var Lamb það dauðt.

Hvar vald og makt er allt, þar mun bágt að fá rétt.

11. Vetrar Vika.

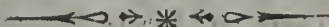
Liðin eru Jólin, úti er Nýársdagarinn, byrjað er Árið, Börn góð! vona eg nú að lyst-in til þess gott að nema heldur vaxi enn ekki, með nýjum Tímaskiptum. Nú sje eg kénnur að-gjætúsverð saga fyrir börn; munið eptir því, sem hún kénnir yður. Guð gefi mér lyst til gott að læra!

Satt er best, Lygd verst.

Barn mitt gott! mæl þad eitt, er þú veitst ad satt er, svo fer þú sïst góds á mis.

Eitt barn tók sèr þann sid, þad rak opt upp hljód af hreck vid fólk: — æ þá hundskømm! hann beit mig! æ! kom! kom fljótt! jeg bid um hjálp, jeg er í neyd! — Fólk kom til svo fljótt sem unnt var, en — hvad var ad? ei par, hund var ei ad sjá, né neitt til meins, øll hljód og køll um hjálp var narr og lygd. — Nú leid og beid, fólk gaf sig úr því fátt um hljód og køll greinds barns, þad tók þau eins og var, hreck einn. — Loks bar svo til, ad sveinn sá vard á leid grimms hunds, sem flang strax á hann. — Nú rák hann, sem von var, upp hljód, eins og fyrr, og bad sèr lids, en fèck nú ei likn, fólk þad, er í grend var og gat heyrt, gaf sig ei ad, því þad hèldt skræk hans gabb og glens, eins og vant var; vard svo hunds bit þess drengs tjón. — Æ! lát þér þad sagt, barn mitt gott! met æ satt best, en lygd verst, og mæl hvert þitt ord satt og rètt; því þad barn, sem opt fer med lygd, venst á íllt og fær ei likn, þá helst þarf vid, og neyd ber ad; þad fer á mis vid margt gott, vid trú og hjálp fólks;

er og bágt, já! naud er þad, ad hvert ord slíks barns, þó satt sé sagt, metst úr því, líkt sem fyrr var flærd og fjas.

12. Vetrar Vika.

Hana nú! búin eru eins-adqvædis ordin; og var ecki fjarska lengi; mikiu fær ydnin til vegar komid, elsku børn! látum þad eins sannast þessa viku. Nú koma tveggja-adqværda ordin, skrifin eru þau líka. Gud gefi mér lyst til gott ad læra!

A abba ada arda asna auga.
E enni einir endi elska eldur.
I ida illa illur illska ilur ilja.
O oddur ódur ókur ostur otur.
Y ydur ydran ýkjur ýlfur yndi.
Æ ædra æfa æla æpa ærsla.
Ø ørdur øfgar øgrar øklar ørvar.
B bidill midill ridill snídill.

budd a nudd a rudd a sudd a.
bøð ull røð ull søð ull støð ull.

D draf a graf a kraf a kaf a káf a.
dreif a leif a skeif a þreif a.
dríf a hríf a þríf a.
deyf a geyf a leyf a veyf a.
dof inn hof in hóf inn þóf inn.
dun ur mun ur run ur stun ur.

F fág a bag a bág a lag a lág a.
fíng ur hríng ur kríng ur
slíng ur.
føg ur bøg ur køg ur møg ur.

G gáng a háng a láng a máng a.
gól ar gól ar fol ar fól ar ról ar.
gyll íng fyll íng hyll íng tyll íng.

H hal a hál a hall a harl a.
hvel ja dvel ja qvel ja vel ja.
hyl ur byl ur hýl ur þyl ur.

K kall a dáll a fall a gall a lall a.
kéll a hell a fell a géll a rell a.

koll a boll a holl a moll a poll a.
køll in føll in ſjøll in høll in.

Feit ur ard ur, þyck ur gard ur.
Þúng ur bagg i, leid ur ſagg i.
Rjód ur bid ill, þeitt ur ſuid ill.
Fag ur rød ull, hæg ur ſød ull.
Láng ur fíng ur, víd ur hríng ur.

13. Vetrar Vika.

Ad þeſsari viku lidinni er hálfnadur Veturinn, enda eru nú þegar hálfnud tveggja adqvæda ordin, ſvo vid ljúkum nú vid þau þeſsa viku, ef ad lagi fer; lítid á viku-ſkamtinn! bodiſt hefir bráttara, en allt vinnſt med ydninni og gódum vilja. Gud géfi mér lyſt til gott ad læra!

L lam ar ham ar hám ar rám ar.
lem ur kém ur krem ur ſem ur.
lœm iſt dœm iſt rœm iſt tœm iſt.
M man a mán a dan a dán a
ran a.

mun ur munn ur run ur
runn ur.
man ir bæn ir ræn ir spæn ir.
R nap ur dap ur slap ur sláp ur.
nýp ur drýp ur krýp ur sýp ur.
næp ur dræp ur glæp ur
kjæp ur.
P par a pár a far a fárr a hárr a.
perl a ferl a fell a kérl a snerl a.
purk a lurk a skurk a þurk a.
Q qvad ir qved ur qvid ur qvol ar.
R raſ a ráſ a baſ a báſ a máſ a.
riſ a ríſ a kiſ a miſ a piſs a
viſs a.
roſ a róſ a doſ a dóſ a móſ a.
S ſát a bat a bát a gat a gát a
ját a
ſit ur bit ur bítur lit ur lítur.
ſvørd ur fjord ur gjord ur
njørd ur.
T taxt i fax i lax i ſax i vax i.

texti dekst ri vexti vest i verst i.
togs ins soks ins loks ins
roks ins.
V vart a kart a mart a nart a.
viltu villtu biltu giltu gylltu.
vær um bær um sær um lær um.
Þ Þánk a dánk a hánk a ránk a
ránk a.
Þek ur lek ur rek ur sek ur tekur.
Þorsk ur dosk ur horsk ur
skotsk ur.
Þund ur dund ur hund ur
lund ur.
Þýdd ur hýdd ur prýdd ur.
skrýdd ur.

Þæfd-ur sock ur. Víd ur smock ur.
Samk a ber sum. Ríd a skér sum.
Skip i lend .a. Bind a end a,

---

14. Vetrar Vika.

Nærri fór gátu minni sídast, Børn! tækilega

bundud við endann á tveggja adgvæða ordunum; skal eg nú segja yckur sögu: gamli Þorri géngur í garð í dag, svo heitir sá fyrsti mánudur eptir midjann Vetur; skodið! þessa fyrstu viku af honum er yckur líta ætlað að stafa skrítnar frásögur. Guð géfi mér lyst til gott að læra!

Myndin á Veggnum.

Ecki er eg því lík herfa, sem hann Haldór, hann hræð ist skugg ann sinn, sagði Brand ur litli við han a Móð ur sín a. Í gjær qvöldi kénndi hann Stir björn mér að gjöra skrítna mynd á þil ið; það er einber skugg inn af fingr um mín um; þér mun géfa á að líta, móð ir mín! þegar ljós ið kém ur upp í qvöld, skal eg sýn a þér hvernin eg fer að. — Þú gjör ir rétt barn ið mitt! að leika þér við skugg ann þinn sagði móð ir hans, það er u fávís börn, sem hrædd er u við hann.

Kéttlíngurinn.

Kétt a átti ein u sinn i lít inn kétt líng, hann var svo vond ur, að hann æ tíð beit móð ur sín a til blóðs, þeg ar hún kom og vildi géf a hón um að sjúg a. Mell an þord i varla að kom a nærr i hon um, og um síð ir

hætti hún fyrir fullt og allt ad koma til hans. Hvar lendti þad nú? hid vonda kéttlíngs mor hlaut ad svellt a í hel. Þannig mundi líka fara fyrir sléin um börnum, ef fadir og módir yfir gæfu þau, og og vildu eckért um þau hyrda.

15. Vetrar Vika.

Allvel tókst yckur med sögurnar; þad er líka sannast ad segja, þær vóru kátlegar. Nú koma þriggja adqvæda ordin, og nú liggur á þid farid stillt og seint fyrst um sinn; setjid vel á yckur adqvædin, sem liggja til hvers ords, og týnid þau med gætni saman; reynum hvernig ser! Gud géfi mér lyst til gott ad læra!

And an um end an um æd un um.
Bald inn i bend unn i byrd inn i.
Dafn ad ur dauf íng i döf inn i.
Fágn ad ur fregn ad ur flys-
júng ur.
Gáng and i gégn and i gynn and i.

Hack ad ur hveck jad ur hæck ad ur.
Karl in um keld un um kólf-
un um.
Last ad ur lemstr ad ur lim ad ur.
Mán ud um mein ud um mynd-
ud um.
Nabl an um not ud um næþ-
un um.
Part in um purk unn i pør unn i.
Qvad irn ar qvinn urn ar qvol-
ad ar.
Ras ad ur reis ug ur røsk leg ur.
Sad sam ur síd prúd ur sótt-
næm ur.
Tars kálf ur tor sókt ur tyrf-
íng ur.
Vand leg ur vind leg ur væn-
leg ur.
Þagn ad ur þúng ad ur þrælk-
ad ur.

Af-gáng ur af rakst ur af rif ur.
Ar deg is ár rif ull ár vak ur.
At-vinn a at hafn ir at hug i
at ork a.
Avyrð íng á-fell-i á kaf-i á næg-ja.
Barn dóm ur íng dóm ur mann-
dóm ur.
Bún íng ur flutn íng ur yng-
ling ur.
Bút-íng-ur Hofr-íng ur Sil-
íng ur.
Helf íng ur Þrið-jüng ur fjórð-
íng ur.
Fimt-íng ur sjött úng ur átt-
üng ur.
Slaung un í leng íng inn stæð a
í tal a.
Omag i ó-meg i ó menn íng
ó tím i.

16. Vetrar Vika.

Þegar þid haldid svona vel áfram, eins og þid gjördud med þriggja adqvæda ordin, vikuna sem leid, gétid þid med aldrinum vordid skynugar og nytsamar manneskjur. Mikil ánægja verdur yckur þad; takid eptir! nú koma, sje eg er, fjøgra og fleiri adqvæda ord! Gud gési mér lyst til gott ad læra!

A vinn íng ur at huga sam ur.
Bjarg ar leys i búr a skap ur.
Dof in leik i dugn ad ar leys i.
Ept ir leitn i Ept ir mál i.
Fá mál ug ur fljót hug ad ur.
Gam an sam ur góð vil jad ur.
Hard hnack ad ur hard úd ug ur.
Jarp lit ad ur Jafn a bród ir.
Kald sinn ad ur kým i leg ur.
Láng hálf ad ur let i mag i.
Mjúk lim ad ur mann úd leg ur.
Nýt i leg ur not in virk ur.
O lán sam ur of lát úng ur.

Pálm a vid ur prýd i leg ur.
Qvöld vøk urn ar qvik sén ad ur.
Rík lund ad ur rausn ar mad ur.
Sóm a leg ur síd a vand ur.
Tak mark ad ur til bún ing ur.
Upp hress ing ur und ir ferl i.
Val in kunn ur vit ur leik i.
Ynd is leg ur ypp ar leg ur.
Þjód kon úng ur þurf a mad ur.
Ætt leid ing ur æ var and i.
Ord ug leik i øn ug leg ur.

Litla Stúlkan vankunnandi.

Jardþrúdur var lítid, eptirlátsamt barn, sem aldrei var afundin vid leiksystur sínar, þegar þær beiddu hana ljá sér eitthvad af leikfángs-þíngum hennar. Jardþrúdur kunni líka fá-einar fallegar smásøgur, sem henni fórst ofur laglega ad segja, þegar hin børnin óskudu þess. Hún var ætíd varkár ad því, ad ata út føtin sín, og hún fór aldrei med ósannindi; en — Jardþrúdur var nú þegar sjø vetra gømul, og kunni enn þá ecki lesa, vesælingur!

17. Vetrar Vika.

Nú er farið að líða á hann gamla Þorra, börn góð! ekki er nema rúm ein-vika eptir af karlinum, enda er yckur nú vel farið að skila áfram. Hér sje eg koma sundurlausir þánkar; berið yckur nú að skafa vel, svo þið getið tekið eptir, hvað þeir segja í fréttum. Guð gefi mér lyst til gott að læra!

Orsök og Verkan.

Enginn hlutur getur gjört sig sjálfann, allt hefir því sína orsök. — Orsök heitir sá hlutur, sem kémur öðru til vegar, myndar eða framqvæmir það. — Húsasmiðurinn hefir byggt þenna bæ, það er: verið orsök til hans. — Bærinn er því hans verk, það er: verkan. — Yver þetta hefir Ritsmiðurinn skráſett, Bókþryckjarinn prentað og Bókbindarinn innbundið það; þeir eru því orsökin og qverið þeirra verk eða verkan. — Járnsmiðurinn býr til kníva, skjæri, axir, hamra, sög og ljái. — Sólin gefur af sér birtu; það gjörir ljósið líka. — Eldurinn qveikir ljósið; hann gefur líka hita. — Skýin í loptinu koma af hita. — Skýin gefa regn á sumrum, vegna hita; en á vetrum snjó, ísing

og hagl, sökum kulda. — Skýin eru því orsök til regnsins, en kuldinn verkar, að það verður að snjó um leið það fellur í gégnum kalda loptið. — Kýr og ær géfa af sér mjólk. — Ur mjólkinni fæst skyr, drafli, ostur, smjör og misa, en hún verður að sýru. — Sauðurinn géfur líka ullu. — Ur ullinni eru búin til fötin. — Fötin eru til skjóls og halda á ockur hita. — Sá, sem í fyrstunni hefir búið allt til, hann er líka sú fyrsta orsök til alls. — Guð hefir gjört alla hluti í fyrstu. — Hann hefir skapað heiminn og allt hvað í honum er, lifandi og dauðt; Guð er því sú fyrsta orsök til heimsins, og heimurinn Guðs verk eða verkan; allt það gott og fagurt, sem við njótum og sjáum, er honum að þacka; hann er sú fyrsta orsök til fæðunnar, sem nærir oss, klæðanna, sem skýla oss, ljóssins, sem lýsir oss, og til augnanna, sem við sjáum það með; allt er það raunar hans verkan, en sjálfur er hann sín egin orsök.

18. Vetrar Vika.

Börn! gjörið ecki néma lítið á Bókstafina, sem

núna koma; fallega líta þeir út; þeir heita Schwabach (eptir stad nockrum í Þýdskalandi, med sama nafni, hvar þeir eru fyrst uppfundnir); brúkast letur þetta til Manna og Stada-nafna, einkunnar orda og merkis atrida, sem sést á eptirfylgjandi útleggíngu vísunnar. Kynnum ockur þad þessa viku. Gud gési mér lyst til gott ad læra!

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K
a	b	c	d	e	f	g	h	i j	k
L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
l	m	n	o	p	q	r	s s	t	u
V	W	X	Y	Z	Þ	Æ	Ø.		
v	w	x	y	z	þ	æ	ø.		

Hani, Krummi, Hundur, Svín,
Hestur, Mús, Titlíngur,
Galar, krúnkar, géltir, hrýn,
Gneggiar, týstir, sýngur.

Útskíríng Vísunnar.

Haninn er taminn fugl, reisuglegur vexti, med fagur-raudum kambi, líkum kórónu, á Hofdinu. Konan hans heitir Hæna, þau eru mórand eda svort á lit, og lifa

helzt á korni. Hænan verpir mørgum-eggjum, sem eru góð átu. Haninn galar venjulega á eyktamótum.

Krumminn eða Hrafninn er líka alkénndur fugl, svartur að lit; hann er ótaminn, en gétur þó vanist með mønnum. Gráðugur er hann mjøg; hvar, sem hræ er eða hráæti úti á víðavángi, þar er hann óðar kominn, og gjørir sér þar hæverskulaust til góða.

Hundurinn er tamið dýr og býr með mønnum; hann hefir margar dygðir til að bera: er vinveittur, tryggur, fastlyndur og manninum mikið fylgisamur; hann vaktar hús og tún, og er mønnum til mikilla gagnsmuna.

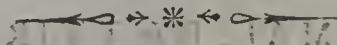
Svínið er líka tamið dýr, óálitlegt að sønnu vexti, en þó feitlagið mjøg, og þess kjøt, sem heitir flesk, er dágott átu; það lifir á saur og ýmsu léttvægu fóðri, skémdu korni og úrþvætti, er kallast draf.

Hesturinn er og tamið dýr, hann er ein sú tíguglegasta og fallegasta sképna, ferðmikill, djarffær, traustur, námfús, tryggur og þolgóður. Hann gétur hlaupið og stockið, eins og sendíng, með fullorðinn mann á bakinu, hálfann, já, heilann dag. Hann hefir mikið hár ofan til á hálsinum fram á

høfud, sem heitir fax, og líka hárprúda rófu, sem nefnist tagl. Hesturinn lifir á grasi og gódu heyi á vetrardaginn, og er mønnum til mikillar hægdar, nota og ánægju.

Músin er ótamid og villt dýr, þó hún opt búi í hýbýlum manna; hún er ofur-lítil vexti, en fljót og skjót á fæti, grá ad lit med laungum hala. Bærinn hennar er mjó veggjarhola; henni þykir gott allskyns feit-æti, korn og braud.

Titlíngurinn er ótaminn smá-fugl, hans tegundir eru margar; sumir sýngja ofur lipurt, svo sem Canarie-fuglinn, sem flytst híngad stundum frá útløndum, og er látinn í lítid Grinda hús, sem kallast Fugla-búr; hann lifir á einskonar fínu korni, sykri og sætindum.

19. Vetrar Vika.

Nú er þegar lidin vika af Góu, sem byrjadi á Sunnudaginn var, get eg til ad viku lidinni, eda í Midgóu, verdi þid búin læra ad þeckja Stafrofid, sem núna kémur; brúkast þad letur tídum á íslendskum bókum, þó þad annars heyri

til Látínu máli, verdum vid því ad æfa ockur vel í því þessa viku. Gud géfi mér lyst til gott ad læra!

A B C D E F G H I J K L M
a b c d e f g h i j k l m
a b c d é f g h i j k l m
N O P Q R S T U V W X Y
n o p q r ſs t u v w x y
n o p q r ſ ß t u v w x y
Z Þ Æ Ö.
z þ æ ö.
z þ æ ø.

MÁLSHÆTTIR.

Aldrei er gód vísa of opt qvedin.
Aldrei er gott oflaunad, nema med íllu.
Allt vill lagid hafa.
Auds er vant vid ydjusemi
Betri er bidlund bedin, enn brádt rádid.
Betra er heilt enn vel gróid.
Betra er audt rúm enn ílla skipad.

Djarfur er hverr vid deildann verd.
Drjúg eru morgun-verkin.
Dygd er gulli dýrmætari.
Ecki er gaman nema gott sé.
Ecki er rád nema í tíma sé tekid.
Endirinn skyldi í upphafinu skoda.
Enginn verdur ágjætur af engu.
Fárr veit hverju fagna skal.
Fátt er spárra enn hugurinn.
Fátt er þad sem fulltreysta má.
Fagurt er hold fjærri beini.
Gott má af gódum hljóta.
Gott er gódum ad líkjast.
Gjörla skal gott nýta
Hófid er best í hverjum leik.
Hægt er heilum vagni heim ad aka.
Hægra er ad kénna heilrædin enn halda.
Illur feingur illa forgengur
Illur á ills von — af illum er ills von.
Kapp er best med forsjá.
Kornid fyllir mælirinn.
Lengi man til lítillar stundar.
Lengi skapast manns höfudid.
Lög eru brædra sættir.

Madur er manns gaman.
Mikid skal til mikils vinna,
Mátinn er marghæfastur.
Margur er knár þó hann sé smár.
Mjór er mikils vísir.
Mjótt er mundángs hófid.
Mörg eru manna mein.

20. Vetrar Vika.

Ætid kémur nitt og nitt; skódid Börn! enn þá nitt letur, sem heitir Kúrsiv- eda Snar-handar-letur, og brúkast á atridis ordum í látínskum leturgjördum, eins og Schwabackher stafirnir í almennu bóka-letri. Gud géfi mér lyst til gott ad læra.

A a B b C c D d E e F f G g H h
I i J j K k L l M m N n O o P p
Q q R r S ſ s T t U u V v W w X x
Y y Z z Þ þ Æ æ ö œ.

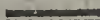
Frambald Málsháttanna.

Náttúran er námi ríkari.
Nýtur er hverr sig fædir.
Námfús ydni vinnur allt med vidleitninni.
Opt má lítid laglega fara.
Opt má satt kyrrt liggja.
Opt er í holti heyrandi nær.
Opt hafa litlar vonir ad gódu ordid.
Rétt er best, en rángt er verst.
Raunin er ólygnust.
Sannleikurinn er sagna bestur.
Sá veit gjörst sem reynir.
Sjaldan er bára stök.
Skémtinn madur er vagn á vegi.
Sínum augum lítur hverr á silfrid.
Tamur er barns vaninn.
Tvisvar verdur gamall madur barn.
Uti er þraut þá unnin er.
Ulfur er sá med úlfum venst.
Vandi fylgir velsemd hverri.

Vitid er verdi betra, þó varla fái þad allir.
Vída er mannsins gétid.
Verkid lofar Meistarann.
Verdur er verkamadurinn launanna.
Viljinn dregur hálft hlass.
Vinur er sá, er til vamms segir.
Ydnin eykur alla ment.
Þad úngur nemur, gamall hefir.
Þad er litid vit, ad gángast fyrir lit.
Þad er ecki allt gull, sem glóir.
Þeim er mein, sem í myrkur rata.
Þolinmædin þrautir vinnur allar.
Æran er mest verd.
Öl segir allann vilja.
Öllum er batinn bodinn.
Öllum kann yfir ad sjást.

21. Vetrar Vika.

N*ú erud þid gódu Börn! komin svo vel á*

veg ad stafa og taka saman, ad nú er þörf ad fá yckur nokkrar fastar lestrar reglur ad styđjast vid. Þær koma þá hér; gjætid nú vel ad!

Støfunar- og Lestrar-reglur.

Ven þig strax, Barnid gott! á fallegt støfunar-lag, þad býr undir gott lestrarlag á sídan. — Brýn vel raustina, svo hún sé hrein og hvell, ecki dymm eda murrandi. — Nefn hvern bókstaf svo skírt, sem gétur, og út-tala adqvædin, heldur snøggt enn seint, tak þau sídan stillt saman í fyrstu, uns ordid er komid heilt, en brúka ávalt eptirþánka. — Hvert adqvædi, þegar því fyrsta sleppur af tveggja- og fleiri adqvæda ordum, elskar gjarnast í voru máli ad byrja á hljódstaf, t. d: staf-ur, pilt-ur bækl-ing-ur; nema ordid sé samsett af fleirum ordum, t. d: blad-sída, tré-fleik, mat-bord. — Varast áttu strax vid adqvædi og ord ad draga seim, og hvern annann kjæk, því hann gjørir lestur á sídan óáheyrilegann; þess vegna géta ecki allir sagst lesa vel, þó lesa kunni. — Þegar til lestrar kémur, þarf ad laga róminn eptir efninu, lesa med athygli, stillt og greinilega, og í því falli vandlega athuga eptirfylgjandi:

Helztu Skilmerki

Orda og Greina á milli.

, **Strik** (Comma), sem er hid minnsta skilmerki, og þýdir: ad hika skuli lítid eitt vid í framburdinum.

; **Hálfpúnctur** (Semicolon), adgreinir þánka, þó í sømu meiníngu eda klausu og þýdir: ad staldra skuli lengur vid edá jafnvel anda.

: **Tvípúnktur** (Colon), bendir til meiníngar, sem vikid er á ad eptirfylgi, og skal hér því anda, t. d.: hann tók þannig til máls:

. **Púnktur** (Punctum), er hid mesta þagnarmerki, og sýnir, ad klausan sé á enda.

? **Spurníngar-merki** (Qvestio) brúkast ad endadri spurníngu, t. d.: hvad vard um qverid þitt?

! **Upphrópunar-, undrunar-, eda ávarps-merki** (Exclamatio), eptir, sem á stendur, t. d.: bíd þú nú vid! Gódurinn minn!

= **Samtengíngar-merki** (Devis), brúkast þegar ordi er skipt milli lína, eda

það er sett saman af tveimur, t. d.: penna=fjöður, stöfunar=qver.

() eða [] Innilokunar=merki (Parenthesis), innsirklar=pánka, sem heyrir til frekari upplýsíngar efninu, og sem þessvegna er skotið inní meiníngunu, eins og sjest af framandi nøfnum Skilmerkjanna hér að ofan.

— Pánkastrik (Pause), brúkast einkum þegar hastarlega er vikið frá einu rædu=efni til annars — til aðgreiníngar í samrædum — á millum stuttra sundurlausra pánka — sjá hér að framan bls. 17=19, 21=22, 33=34, 43. — og líka brúkast það margopt fyrir innilokunar=merki.

' Fránáms=merki (Apostrophus), sýnir, að hljóðstafur sé úrfelldur, eða egi úr að fellast; t. d.: Ó sál' ódaudleg mín! eflð' eg heill þína?

Merk: Auk þeirra hér töldu Skilmerkja, eru:
" Tilvísunar=merkið (*Hyphe*).
„ Itrekunar=merkið (*Repetitio*) og
§ Greinaskipta=merkið (*Paragraph*).

22. Vetrar Vika.

Nú endar Góu mánudur á Mánadaginn fémtu, og þá eru einar 4 vikur rúmar til Sumars; neytum eckar því vel þessa viku, kjæru børn! Hér eru enn þá nockrar adgjætsluverdar

Lestrar-reglur.

J einstøkum ritum finnst au brúkad fyrir ø, t. d: sauk fyrir søk, aullum fyrir øllum, etc.

Au, í framandi túngna nøfnum og ordum lesist sem á, t. d: *Author* eda *Auctor*, les: Ator, áktor; *Augustus*, les: Agústus; *Paulus*, les: Pálus; *Saul*, les: Sál, etc.

C fyrir framan e, i, y, æ, er lesid fyrir S, t. d: *Cedrus* (Vidar tegund), *Ceremonia* (Tída-sìck), *citera* (vitna til), *Cicero* (manns nafn), *Cyrus*, *Cæsar*, *Lucæ*, *Marci*, les: Sedrus, Seremonia, sítera, Siseró, Sýrus, Sesar, Lúse, Marsi. Standi C þarámóti fyri framan a, o, u, er þad lesid fyrir K, t. d: *Cain*, *Caution*, (Borgan), *Comma*, *Colon*, *Curator* (Formyndari), *Curere* (lækna), les: Kaín, Kátsíón, Komma,

Kólon, Kúrator, Kúrere, rétt eins og Minnisvísan ágvedur:

> C fyri framan o, u, a,
> Eins hljóðar og væri K;
> En fyri framan e, æ, i,
> Sem Essi skalt þú qveða'að því.

Í orðum sem koma af Frønsku, lesist ou fyrir ú t. d: *Courant* (gángmyndt), *Cours* (verð: hæð á peníngum), *Couvert* (umslag), *Tour* (vegur), les: Kúrant, Kúrs, Kúvert, Túr.

Ph í upphafi orðs lesist sem F, t. d: *Philippus, Pharao;* les: Filippus, Faraó. Í miðju orði sem ff, t. d: *Sophia, Stephan,* les: Soffía, Steffán; en í enda sem einfaldt f, t. d: *Asaph, Joseph,* les: Asaf, Jósef.

T blýstrar, þegar það stendur í miðju orði fyri framan i og annann hljóðstaf til, t. d: *Martius, Lectia, Pontius, Auction* (uppboð), *Visitatia* (Skoðunar-før), les: Martsíus, Leksía, Pontsíus, áktsíón, Visitatsía.

X lesist sem Ks, t. d: *Xerxes, Xantippe,* les: Kserkses, Ksantippe.

Z úttalast eins og seitt S í upphafi t. d: *Zion, Zebedæus,* les: Síon, Sebedeus, en í miðju optar sem ds, t. d: *Nazaret,* l. Nadsaret.

Æ sem e, og *æ* sem ø, t. d: *Æneas, Irenæus, Oeconomus, Fæbus,* les: Eneas, Ireneus, Økónómus, Føbus.

Bønd og Skammstafanir.

Al. Aln. les: alin, álnir.
Amm. les: Amen.
Blf. les: Bladsídu.
Cap. les: Kapítula.
&c. etc. les: *et cetera*.
Mk, les: Mark (16ß).
m. m. les: med meira.
Mr. les: *Monsieur*, útalast: Mosjø.
No. les: Númer.
N. V. les: Nafn verd.
o. s. frv. les: og svo framvegis.
Pag. les: Pagína.
Pd. les: Pund (32 lód).
Rdlr. les: Ríkisdalur.
Rbd. l. Ríkisbánkadalur.
Fd. les: Fjórdúngur.
H. les: heilagur.
Hra. les: Herra.
Hdr. les: Hundrad.
Lpd. les: Lispund.
Rbß. l. Ríkisbánkask.
Skpd. les: Skippund.
Sgr. l. *Seigneur*, útalast: Sennjør.
Sra. les: Síra.
St. les: Sánkte.
S. V. l. Silfur verd.
ß. les: Skildíng.
t. d. les: til dæmis.
Þ. á. les: þessa árs.
Þ. e. les: Það er.
Þ. m. l. þessa mánadar.

Merk: I eldri bókum brúkast æ fyrir á og w fyrir ú, t. d: ængur, þwngur, les: ángur, þúngur; z gyldir vid s og annann bókstaf til, svo sem: þez, lanz, telz, les: þess, lands, telst; breyttur bókstafur í midju eda enda vrds, gyldir

vid tvo óbreytta sama heitis, til dæmis: HaLur, SveiN, les: Hallur, Sveinn.

23. Vetrar Vika.

*Til fullkomins lestrar heyrir enn þá, ad þeckja **Tölurnar**, þeirra **myndir** og **gyldi**; þad skal nú vera Vikuskamturinn yckar í þetta sinn. Tölustáfir þessir kallast **Siffrur** eda **Siffrutala**, og eru **myndirnar** einúngis **tíu**.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
einn	tveir	þrír	fjórir	fimm	sex	sjö	átta	níu	núll.

Merk: Af því núllid merkir alls eckert, þegar þad stendur eitt sér, verdur ad setja einhvern merkjandi tölustaf af hinum níu fyrir framan þad, og þá eykst þess sama gyldi um svo marga tugi eda tíu, sem sá stafur þýdir, t. d.: setji eg 1 framan 0, verda þad einir tíu, en setji eg 2 á sama stad, verda þad 2 tugar eda tuttugu, o. s. frv.; höldum nú áfram!

10	11	12	13	14	15	16
tíu	ellefu	tólf	þrettán	fjórtán	fimmtán	sextán

17	18	19	20	21	22
sjötján	átján	nítján	tuttugu	t. o. einn	t. o. tveir

23	24	25	26	27
t. o. þrír	t. o. fjórir	t. o. fimm	t. o. sex	t. o. sjø

Nú er komin bókstafa talan, teljid nú sjálf eptir á fingrunum — þad stendur heima — 3 fingur gánga af í-þridja-sinni — nú áfram!

28	29	30	31	40
t. o. átta	t. o. níu	þrjátíu	þrját. o. einn	fjørutíu

42	50	53	60
fjørut. o. tveir	fimmtíu	fimmt. o. þrír	sextíu
64	70	75	80
sextíu og fjórir	sjøtíu	sjøtíu og fimm	áttatíu
86	90	97	100
áttatíu og sex	níutíu	níutíu og sjø	hundrad;

108	109	110
hundr. og átta	hundr. og níu	hundr. og tíu
111	212	313
hdr. o. ellefu	tvøhdr. o. tólf	þrjúhdr. o. þrettán
414	515	616
fjøgurhdr. o. fjórt.	fimmhdr. o. fimt.	sexhdr. o. sext.
717	818	919
sjøhdr. o. sjøtján	áttahdr. o. átján	níuhdr. o. nít.

1000	1001	1102
eitt Þúsund	eitt Þús. o. einn	1 Þús. 1 hdr. o. 2

1836.

1 Þúsund 8 hundrud Þrjátíu og 6.

Merk: Hér af sjáid Þid, børn gód! ad eptir Því, sem hverr tølustafur gengur lengra fram frá hægri til vinstri handar, eptir Því eykst hans gyldi tíusinnum meira, enn hins undangángandi, t. d.: 1111, Þýdir sá sídasti 1, eina einíngu, sá annar 1, nær vinstri hendi, tíu einíngar eda 1 tug, sá Þridji 1 nærst sømu hendi, tíu tugi eda tíutíu einíngar, og fjórdi 1, tíutíu tugi eda Þúsund einíngar, sem er lesid: Eitt Þúsund eitt hundrad og ellefu. 12,345, les: Tólf Þúsund Þrjú hundrud fjørutíu og fimm. 123,456, les: Eitthundrad 23 Þúsundir, 4 hundrud 56. 1,000 000, les: 1 millión, eda Þúsundsinnum Þúsund, eins og kennir hin gamla

Minnis-vísa:

Sig (einíngu), *mest merkir hinn fyrsti,*
Mann, tíu qvad annar,
Hundrad Þidir hinn Þridji (tølustafur),
Þúsund fjórdi (stafur), *vel grunda;*
Tíu Þúsund tel fimta (staf),
Tel hundrad Þúsund sjötta,
Sjöunda mér Klerkar kenndu,
Ad kalla **Þúsund Þúsunda.** (Millión).

Til er og annad Tølu letur, uppfundid af Rómverjum, sem kallast: rómversk Tala; þess myndir eru einúngis sjø bókstafir, nefnilega: I þýdir einn, V fimm, X tíu, L fimmtíu, C hundrad, D fimm hundrud og M þúsund; eptir því, sem bókstafir þessir eru samansettir, verdur gyldi þeirra, eins og þid sjáid á eptir-fylgjandi

Tølu-rødum:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1	2	3	4	5	6	7	8

IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
9	10	11	12	13	14	15

XVI	XVII	XVIII	XIX	XX
16	17	18	19	20

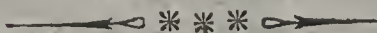
XXI	XXIX	XXX	XL	L	LX
21	29	30	40	50	60

LXX	LXXX	XC	C	CC
70	80	90	100	200

CCC	CD	D	DC	DCC
300	400	500	600	700

DCCC	CM	M	MCI	MCCII
800	900	1000	1101	1202
MCCCIII	MCDIV	MDV	MDCVI	
1303	1404	1505	1606	
MDCCVII	MDCCCXXXVI.			
1707	1836.			

Merk: Héraf sjest: ad smærri talan eykur vid eptir hina meiri, en minkar hana, ef fyri framan stendur; t. d: í *IV* hér ad ofan, minkar *V* um 1, af því *I* stendur fyri framan, en eykur sömu *V* um einn í *VI*, af því *I* stendur þar á eptir: eins er í *IX* (9), *XL* (40), *XC* (90), *CD* (400), og *CM* (900).

24. Vetrar Vika.

F*yrst yckur geck vonum framar vel ad telja úr Tölum, vikuna sem leid, þá er yckur, sje eg, ætlad þessa, ad nema hid fyrsta og einfaldasta undirlag í Reikningi, litid á! þad er ágæt ment.*

Yfir höfud géfast fjórar Reikníngsteg-undir, sem eru: ad leggja saman,

draga frá, margfalda og deila. Nú skulum við fryst reyna til að

leggja saman.

Þú áttir í stockinum þínum	4 skéljar,
hann Asbjørn gaf þér . . .	6 —
hve margar áttú þá nú?	alls 10 skél.

Lít nú á þær tvær tølur, sem standa þarna hverr upp af annari ofan striktð, seig svo: 6 og 4 eru 10, drag þverstrik undir, og skrifa 10 þar fyrir neðan; það heitir að leggja saman.

Nú viljum við reyna til að

draga frá.

Það er þvert á móti því að leggja saman, til dæmis:

Í stockinum þínum áttú nú þegar	10 skél.
af þeim gefur þú systur þinni . .	5 —
hvað verða þá margar eptir? svar:	5 skél.

Nú segir þú: 5 frá 10, verða eptir 5, sem þú sjer að standa fyrir neðan strikið.

Við Frádragningu verður ætíð að líta eptir því, að minni talan, sem dragast á frá þeirri meiri, standi rétt undir þess-

ari; því auðsært er, að ecki verður dregin nema minni tala frá meiri.

Nú skulum við vita hvernin gèngur með hina 3ju reiknings tegund, sem heitir að

margfalda.

Fyrst þér þykir svo vænt um skéljar, ætla eg nú að géfa þér í 3 daga, 4 fallegar skéljar hvern dag; en þú átt í staðinn að segja mér, hvað margar verði skéljarnar til samans, er þú þannig færð.

Skrifa með krítarmolanum þínum skélja tøluna sem þú átt von á dag hvern, þær eru 4, þar undir dagatøluna, sem eru 3, drag þverstrik undir, og seg: 3svar 4 eru 12, er þú skrifar neðan strikið, sem sýnir summu skéljanna, eg alls á að géfa þér.

	4 skéljar.
	3 dagar.
	12 skéljar.

Vel og gott! þú skalt líka fá þær, takist þér ecki miður með þá síðustu Reiknings tegundina, sem hér kémur á eptir og kallast:

Deilíng.

Hún er raunar ecki annað enn Frádragníng, en fljótari og fyrirhafnar minni.

Jeg vil, t. d.: gefa þèr og hinum börnunum báðum, **12** jarðepli að steikja, og skipta þeim í **3** jafna staði milli yðkar, hve mörg epli mun þá hvert yðkar géta fengið? svar: **4**, og set nú dæmið upp þannig:

3) 12 (4
12
00

Fyrst skrifa eg 3, og set við þá hálfhring, það er barna talan eða Deilirinn; þar næst 12, sem er epla-talan eða Deilandinn, og segi: 3 í 12 hefi eg 4sinnum, set nú umvendtann hálfhring fyrir aptan 12, og skrifa þar 4, sem er qvótinn eða hlutatalan, hverja eg margfalda með deilirnum, og segi: 3svar 4 eru 12, þá set eg undir deilandann, og dreg þverstrik fyrir neðan, segi nú: 12 frá 12 verdur ekkért eptir, skrifa því 00 (núll), neðan strikið, sem sýnir, að 4 epli eru í hlut, en einginn afgángur. Með Frádragníngu kunni þetta líka að gjörast, þegar 4 vóru 3svar dregnir frá 12, en það er miklu seinlegra.

---

25. Vetrar Vika.

Hvídur á lærdóms ykana tímann, Børn góð! nú er vel hálfnadur Einmánudur, skérdtar 2 vikur til Sumars; er yckur nú, til frekari æfíngar og eptirþánka, ætlad nærstu viku ad lesa um Tídina, og hennar ýmislegu skipti; takid vel eptir því!

Um Tídina.

Tídin er einhver sú dýrmætasta gáfa Guds. Hún er manneskjunni veitt til framfara í gódu og gagnlegu, svo hún géti fyrir þad vordid fullkomnari, og hæf til sælu sídarmeir.

Tídinni er skipt í Alldir, Ár, Missiri, Árstídir, Mánudi, Vikur og Daga.

Ein Olld er **100** ára tími.

Í Ári reiknast **2** Missiri, Vetur og Sumar, en **4** Árstídir, sem eru: Vetur og Sumar, Vor og Haust; hvert Missiri er því helfíngur, en hver Árstíd fjórdúngur af Ári.

Einn Mánudur reiknast almennt **4** Vikur eda **28** dagar; verda þá **13** þvílíkir Mán=

udir í Árinu, Almanaks Mánudir eru einúngis 12, því þeir eru lengri, hafa 7 þeirra 31 dag, hinir 30, nema Febrúaríus, sem hefir 3 ár samfleytt 28, en 4da hvert ár, sem kallast Hlaupár, 29 daga.

Mánudirnir heita:

1) *JANUARIUS*, eda Midsvetrar-mánudur hefir 31 daga, med honum byrjast árid, hann hálfnar veturinn. Fyrra part þessa mánadar er Brundtími saudfjár.

2) *FEBRUARIUS*, eda Føstugángs-mánudur, hefir 28 daga, og 1 betur á Hlaupári, þá búa karlmenn sig til fiskiveida í verstødum.

3) *MARTIUS*, eda Jafndægra-mánudur, hefir 31 daga, nú er vertíd vid sjó, og vorid byrjar.

4) *APRILIS*, eda Sumar-mánudur, hefir 30 daga, þá byrjar Sumar Missirid, lengir daga og mínka opt frosthørkur.

5) *MAJUS*, eda Fardaga-mánudur, hefir 31 daga, þá er unnid á túnum, sád til maturta, saudburdur hefst og fuglar verpa.

6) *JUNIUS*, eda Nóttleysu=mánudur, hefir **30** daga, þá er lengstur dagur, nú er plantad kál, rúid saudfé, lømbum fært frá og rekin á afrétt.

7) *JULIUS*, eda Midsumars=mánudur, hefir **31** daga, þá eru dregin ad búfaung, flutt í sel, farid á grasafjall og byrjadur sláttur.

8) *AUGUSTUS*, eda Heyjanna=mánudur, hefir **31** daga, þá standa yfir heyannir, hyrdt tún og yrktar engjar.

9) *SEPTEMBER*, eda Addrátta=mánudur, hefir **30** daga; þá enda heyannir, en byrjast Haustid, gjørd fjallskil, hyrdtar maturtir.

10) *OCTOBER*, eda Slátrunar=mánudur, hefir **31** daga; þá byrjar Vetrarmissirid, nú er færd myki á tún, slátrad búfé, en børn byrja støfun.

11) *NOVEMBER*, eda Ridtídar=mánudur, hefir **30** daga; nú er setst ad vid ullar=tóvinnu og hyrdtur búsmali.

12) *DECEMBER*, eda Skammdegis=mánudur, hefir **31** daga, hann endar árid, þá er styttstur dagur, en vøkur lengstar.

Ein Vika er sjø Dagar, er svo heita:
Sunnudagur, Mánadagur, Pridjudagur, Midvikudagur, Fimtudagur, Føstudagur, Laugardagur.

Einn Dagur eda Sólarhríngur, sem hjá oss reiknast frá Midnætti til Midnættis, er 8 Eyktir eda Dagsmørk, sem heita:
Midnætti, Otta, Midurmorgun, Dagmál, Hádegi, Nón, Midúraptan, Náttmál; hver Eykt er 3 klukkustundir, eda 24 í sólarhríngnum; ein klukkustund er 60 Minútur, og ein minúta 60 Sekúndur.

Merk: Stjørnufródir reikna daginn frá Hádegi til Hádegis daginn eptir.

26. Vetrar Vika.

Hana nú! sídasti vikuskamturinn er einúngis eptir, mun ykkur ecki hvad síst takast med hann, svo endirinn verdi bestur, því fagnadarsælla verdur ykkur Sumarid á Fimtudaginn kémur; þá ser

búſtadur ockar, jørdin, úr því ad blómgaſt; gledi er til þeſs ad þenkja! ofurlítid ágrip um vors hnattar ſkøpulag fáum vid í efninu, ſem núna kémur.

Um Jørdina.

Jørdin er falleg og furdu ſtór. Margfaldt ſtærri er hún, enn ſjónhríngur ſá, ſem vid gétum deilt med auganu. Skøpulag hennar er eins og hnattar eda hnoda, og hvad furdanlegaſt er, hún er ſífeldt ad ſnúaſt um í kríng, og fljúga fram og aptur í lauſu lopti. Mikid af Jardarhnettinum er þakid ſjó og vøtnum, ſvo ecki er nema lakur einn þridjúngur hans þurt land.

Mennirnir byggja á þurrlendinu, ſem teljaſt ad vera þúſund millíónir, en hver millíón er þúſundſinnum þúſund. Fiſkurinn ſveymar í ſjó og vøtnum, en fuglinn flýgur í loptinu.

Á Jørdinni ver Gras, Urtir, Trje og allra handa ávextir, mønnum og ſképnum til

margfaldra nota. Manneskjan neytir korns, jurta, aldina, mjólkur, = kjöt = og fiskmatar, eggja, etc: en fénadurinn fódrast á grasinu.

Tréd er einn sá þarfasti ávøxtur og ómissandi til húsabyggínga, skipasmídis og margfaldra naudsynja áhalda.

Úr Jørdunni fást Gimsteinar, svo sem: Demant, med hverjum glerid er skorid, Rúbin, Saphír, etc. og Málmar, svo sem: Gull*), Silfur, Kopar, Tin, Blý, Járn, og margar fleiri málm = tegundir, sem menniirnir brúka sér til þarfa, til prýdis, hægdar, verkfæra og varnar.

Demantinn er rarasti Gimsteininn, Gullid dýrmætasta Málm = tegundin, en Járnid allra naudsynlegast. Úr því er smídadur hnífurinn til ad borda med, skjærin ad klippa

*) Á medal al=málma, er Platína eda Hvítagull hid kostulegasta; þad er járni hardara, ordugra ad bræda og eblis = þýngra enn Raudagullid. Sídan árid 1736, hefir þad fengist frá Perú i Sudur=Ameríku.

með, ljárinn að slá með, og ótal fleiri nauð-synja verkfæri.

Á Jörðinni eru margar mishæðir, svo sem: Fjöll, Heiðar, Hálsar, Hólar og Hrygg-ir. Fjöllin draga að sér Skýin. Úr ský-unum kémur Regnið, sem fellur yfir jörð-ina, henni til frjófgunar.

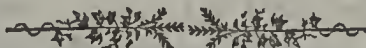
Fram um dalina milli fjallanna renna Elfur, Ár og Lækir, sem géfa gott vatn. Uppí Árnar gengur Lax og Silúngur úr sjónum fram til sveita.

Upp úr hafinu standa stórar Eyar, Hólmar og Skér um alla jörðina. Ein af þessum eyum er landið, sem við byggjum, það liggur norðarlega á hnettinum og heit-ir Ísland. Fólkstala þess var árið 1801, 47 þúsundir, 2 hundruð og 7; en 2. Febrúar 1835 töldust hér 55 þúsundir, 7 hundruð og 37 manneskjur. Stórt er land þetta að vísu, en þó ofurlítill partur af jörðunni allri. Af því það er umflotið af sjó á allar síður, kallast það Eya, en í forn-

öld, þá er Naddoddur víkíngur fann það fyrstur, nefndi hann það Snæland, þar næst hét það Gardarshólmur, og síðast Ísland.

Í sjónum er ótal margt fiskakyn; úr honum veiðist: Þorskur, Ísa, Skata, Heilagfiski, Hrognkelsi, Steinbítur, Háfur, Háfall, og margt fleira, manneskjunum til lífs viðurhalds.

Svona hefir góður Gud dásamlega tilbúið jørdina; mikið hagur smidur má hann vera, mikið máttugur, mikið vís og mikið gódur: æ! látum ockur þykja ofur vænt um hann, lofum hann og þøckum honum, og byrjum með því hugarfari Sumarið á morgun, og sýngjum þá með andakt Sálminn No. 257 í ockar Messusaungs-bók: Guðs gæðsku prísa, etc.

Margfoldunar Tabla.

9sinn.9eru81	8sinn.8eru64	7sinn.7eru 49
8 — 9 — 72	7 — 8 — 56	6 — 7 — 42
7 — 9 — 63	6 — 8 — 48	5 — 7 — 35
6 — 9 — 54	5 — 8 — 40	4 — 7 — 28
5 — 9 — 45	4 — 8 — 32	3 — 7 — 21
4 — 9 — 36	3 — 8 — 24	2 — 7 — 14
3 — 9 — 27	2 — 8 — 16	
2 — 9 — 18		

6sinn.6 eru36	5sinn.5eru25	4sinn.4 eru16
5 — 6 — 30	4 — 5 — 20	3 — 4 — 12
4 — 6 — 24	3 — 5 — 15	2 — 4 — 8
3 — 6 — 18	2 — 5 — 10	2 — 3 — 6
2 — 6 — 12	2 — 3 — 6	2 — 2 — 4

Avísan
til
Kénnendanna
um brúkun þessa Støfunar qvers.

Auk hinna einstöku tilvísana, sem skíríngar-greinir, á fáeinum stødum í qverinu, géfa um kénnslu-máta þess efnis, er þar heyra til, vil eg til frekari adgætslu og leidarvísis þeim kjæru Foreldrum og Kénnendum, sem nota vildu þetta Støfunar qver, stuttlega greina, hvérnig eg hygg þad brúkad yrdi med bestu notum.

1) Væri þad í öndverdu óska-rád, strax sem børn fara bera kénnsli á og géta nefnt limina á sér og hlutina um kríng síg, þá undir eins kénna þeim ad stafa til enna léttustu eins adqvædis orda, t. d: vildi foreldrid spyrja barnid:

Hvad heitir þetta? þá um leid stafa fyri því hlutinn, og láta þad hafa eptir, svo sem: hár hár, kinn kinn, hønd hønd, háls háls, kné kné, tár tár, skyr spónn, sleif, og fl., eptir atvikum; lidkar þad bædi málfæri barnsins og rydur mun greidari veg til støfunar á sídan á qverinu.

2) Er ætlad svo til, ad blad þad, sem næst er Titlinum, og Stafrofid er prentad á med stóru letri, verdi Børnunnm fyrst sýnt vid og vid, svo sem gérsemi, þegar vel liggur á þeim, og þá um leid kynna þeim bókstafanna myndir og heiti; en sem barnid væri búid læra ad þeckja þá nockurnveginn, skyldi Kénnarinn sýna því fyrst, og þar eptir láta þad sýna sér, á bladinu, stafina, er lægju til einhvers smá-ords, sem hann nefndi fyrir því; spyrdi hann, t. d:

hverjir bókstafir liggja þarna til bók bók, qver qver, spjald o. s. f. ætti þetta gjörast á Utmánudum veturinn ádur enn byrja skyldi stöfun á sjálfu qverinu veturinn eptir, þó ecki fyrr enn barnid væri $3\frac{1}{2}$ eda fullra **4** ára.

3) Nú er byrjad á qverinu, þegar barnid er vel á 5ta ár komid; skyldi þá fyrst bera saman stafina á bladinu vid þá á qverinu, minna, 3svar eda 4sinnum á dag hvern, en aldrei láta dag úrfalla til Sumarmála, nema því ad eins, ad hid fyrirsetta væri vel af hendi leyst.

4) Fyrisagnir og skíríngar-greinir, sem fyrirkoma, eru einkanlega ætladar þeim, er kénna — sem optast eru bóndi og húsfreya — til gløggvunar, en ecki børnum, medan skíníng brestur, til stofunar. Annars er þetta Barna-gull frá upphafi til enda, ætlad børnum

til fyrstu lestrar æfíngar, og ætti ecki yfirgéfast, fyrr enn þau væru vel stautfær, og hefdu numid innihaldid til hlýtar. Ur því mætti fá þeim í hendur Sumargjöf handa Börnum, Campes Sida=lærdóm og Sálar frædi, Náttúruskodarann, Gallettis Reímsluból og fl., sem allt eru ágætar, útvaldar Barnabækur.

5) Ad Qverinu er skipt í Viku=skamta, er ecki í þeirri veru, ad børn yfir hofud, fái því aflokid á einum vetri, þó ecki sé efandi, ad mørg géfist svo gáfud, ad ecki yrdi þad ofvaxid; heldur orsar þad lyst og alúd, þegar barnid veit fyrifram hversu lengi þad á ad stafa eda lesa í einu, og hlackar því meir til frítímans á eptir.

